

'TROMPETSTOOT' VAN DE KONINGIN

oorlog aanzienlijke hoeveelheden tin, rubber, thee, koffie en kina uit Indië naar Wladiwostok verscheept.¹

Dinsdagochtend had Gerbrandy de tekst van wat de koningin 's avonds wilde zeggen, aan de ministerraad voorgelegd. Van den Tempel en Bolkestein hadden er niets op aan te merken, maar van Kleffens achtte 'de dosering van de rede niet mooi, zij is te opportunistisch; zij maakt van de nood een deugd.' Ook Steenberghe had bezwaren: 'De afkeuring van het bolsjewisme (wordt) met één zinnetje afgedaan, zwak afstekend tegen de felle afkeuring van het Nazisme.' Kon de toespraak niet uitgesteld worden, vroeg van Boeyen ('Spr. vreest voor grote verwarring bij het Nederlandse volk'). Gerbrandy achtte uitstel noch afstel mogelijk en meende bovendien dat de toespraak van de koningin 'in essentie niet (afweek) van het regeringscommuniqué'. Van Kleffens stelde enkele 'kleine wijzigingen' voor, 'strekende om de afwijzing van de beginselen van het bolsjewisme nader te onderstrepen.' Van Tets, die blijkbaar de tekst van de koningin naar *Stratton House* gebracht had, werd tot de ministerraad toegelaten, Gerbrandy en hij legden de wijzigingen (die wij niet kennen²) aan de koningin voor; zij aanvaardde ze.³

In tegenstelling tot het 'regeringscommuniqué' van maandagavond werd de toespraak van de koningin door het Britse *Foreign Office* warm begroet: 'quite first rate from our point of view', noteerde een van de hoogste ambtenaren.⁴

Het kabinet dat deze zaak behandeld had, verkeerde overigens reeds in een demissionaire situatie.

¹ Welter voelde korte tijd niet veel voor het verscheppen van tin en rubber, aangezien hij vreesde dat deze voor de oorlogvoering belangrijke grondstoffen, eenmaal in de Sowjet-Unie aangekomen, in Duitse handen zouden kunnen vallen. In de ministerraad drong vooral van den Tempel er enkele malen op aan dat met de hulpverlening aan de Sowjet Unie zoveel mogelijk spoed betracht werd; 'zou men', zei hij op 8 juli, 'aan de zijde van Engeland en de Verenigde Staten dezelfde aarzeling tonen, dan zou dit kwade gevolgen voor de oorlogvoering kunnen hebben.' (Ministerraad: Notulen, 8 juli 1941) ² In de bewaardgebleven gestencilde tekst is maar één zin doorgestreept: 'Wij zijn thans met deernis vervuld voor het Russische volk, dat zulk een zware beproeving tegemoet gaat', maar die kunnen wij niet in verband brengen met van Kleffens' voorstellen. ³ Ministerraad: Notulen, 24 juni 1941. ⁴ Archief *Foreign Office* 371/26696.